

Listopád

respekt.cz, 20. 12. 2020

Vstupní brána. (2020)

Když byla Maja malá, bála se tmy. Děsily ji temné kouty, míhající se stíny, které do oken vrhala auta projíždějící ulicí, i těžko rozpoznatelné zvuky probouzející v přítmí tmavé postavy. Maminka Anna měla pro dětský strach pochopení a nechávala v předsíni celou noc svítit slabé světlo, které do dětského pokoje pronikalo skrz mléčné sklo dveří.

Jenomže rodiče pracovali na směny, a když nebylo zbylí, svěřovali Maju na den či dva babičce. Někdy přijela a celá nesvá zůstávala přes noc, ale pokud to jenom trochu šlo, sbalila Maje tašku a autobusem se s ní odkodrcala do přízemního domku na předměstí, které kdysi bývalo – a duchem stále bylo – vesnicí.

Pro babičku byly Majiny obavy ze tmy nejen nepochopitelné, ale dokonce přímo pobuřující. „Svítit celou noc? Takové plýtvání. Proud něco stojí, Marie. Tady nejsme na žádné rozmazlování zvyklí, děvenko, nejsi na zámku. Stejně není, čeho se bát. Co se má stát, stane se. Všichni jsme v rukou Božích.“

Malé Maje se myšlenka, že je v rukou Božích, moc líbila. Představovala si, že ji obklopují velké neviditelné dlaně, které nikomu nedovolí, aby se jí stalo něco zlého. Večer si lehla do postele, přitáhla si pokrývku až pod bradu a viděla nad sebou klenbu Božích dlaní. Vnímala jejich měkkost i teplo, které z nich vycházelo, a cítila se v bezpečí.

Víra jí vydržela téměř do dospělosti. Ne víra v Boha, tu jí ve škole vzali. Vysvětlili jí, že lidé si vymysleli bohy, protože nechápali přírodní pochody, které dnešní věda už umí objasnit, a náboženství vzniklo jen jako nástroj napomáhající vládnoucí třídě udržet poddaný lid v poslušnosti. Maja by se ráda zeptala, jak moc se od náboženství liší víra v marxismus-leninismus neustále omílaný v občanské výchově a na pionýrských shromážděních, ale už věděla, že některé otázky se ve škole nekladou. A tatínek za ní jednou, když se vrátila od babičky, přišel do pokoje a posadil se na válečku pod oknem. „Máš babičku ráda, vid’?“

Maje ta otázka přišla zvláštní. „Jasně že ji mám ráda,“ odpověděla a pokračovala ve vybalování.

„Babička má svoje roky, víš, byla vychovávána jinak a jsou pro ni důležité věci, které se do dnešní doby nehodí,“ pokračoval táta.

„Věci? Jaké věci?“

„Třeba chození do kostela, modlitby, svaté obrázky...“

Maja vyndala z tašky pyžamo, strčila ho pod polštář a posadila se na židli u psacího stolu. „Na tom přece není nic špatného.“

„Není, ale někteří lidé si myslí, že věřit v Boha je tmářské. Prostě ti chci říct, že mimo rodinu bys o tom, co ti babička povídá o Bohu, neměla mluvit. Mohla by sis tím uškodit.“

„Jak uškodit?“

„Prostě uškodit,“ řekl táta a vzal do ruky knížku položenou na polici u postele. „Co čteš?“

Maja si byla jistá, že táta přehání, jak už mají dospělí v oblibě, ale ani jí neuniklo, že do kostela chodí hlavně ženy v letech, a tak došla k závěru, že víra a náboženství jsou vážně tak trochu z módy.

Stále však věřila, že život je spravedlivý. Když se bude chovat slušně a přejícně, život se tak bude chovat k ní. Věřila, že od života dostane to, co si zaslouží.

Víru ve spravedlnost a dobro neztratila najednou, vytrácela se po troškách, jako když se protrhne pytlík s moukou a zprvu z něj pomalu uniká jen slabý proud bílých zrněk. Ale trhlina se časem zvětšuje, unikající proud sílí a nakonec zůstane jen prázdný papírový sáček.

První trhlinu dostala Majina víra ve spravedlnost ve škole, v té báječné škole s obrazy na stěnách chodeb, barevnými nástěnkami, knihovničkami a učebnicemi ukrývajícími odpovědi na všechna tajemství světa, jež je třeba odhalit. Hodinu za hodinou, den za dnem Maja kreslila do písanek svíslé a vodorovné čáry, z nichž vznikala písmenka, ve slabikáři luštila první slova a spojovala je do vět, sčítala a odčítala obrázky v početnicích. Notýsek se plnil beruškami a jedničkami a Maja na sebe byla pyšná. A hlavně byla šťastná, že je s ní spokojený tatínek. Vždycky opakoval, že musí mít dobré známky, že musí být nejlepší, protože potom se bude moct stát vším, čím si bude přát. Až po letech Maja pochopila, co měl na mysli, když ji pohladil po vlasech a dodal: „To je tvá jediná šance.“

Vůbec ale nechápala, proč právě ji nevzali do pionýra, proč jako jedna z mála neměla právo na rudý šátek a nemohla stát čestnou stráž u památníků padlých partyzánů, přestože jejich životní osudy znala nejlépe z celé třídy. Neměla právo účastnit se úterních schůzek, sobotních výletů do přírody ani letních táborů. Ani jednou za celý život se nepodívala k moři – dokonce ani do Bulharska ne. Písčité pláže a vysoké vlny s bílými chocholky znala jen z vyprávění opálených spolužáků, z televize a ze snů, v nichž se plavila na zaoceánských parnicích.

Každým přibývajícím rokem a dalším setkáním se skutečným světem se z Majina pytlíčku důvěry v život odsypalo dalších pár zrněk, ale pořád jich zbývalo dost, aby mohla doufat v budoucnost.

Na odchod ze základní školy se těšila. Obrazy lemující chodbu už Maju dávno omrzely, přestože slabost pro ruské krajináře 19. století v ní zůstala napořád. Obdiv ke knihovničkám a rudo-žlutě barevným nástěnkám ji opustil hned, když se naučila číst. Významná výročí a životopisy státníků nebyly nijak zajímavé. Zklamaly ji i učebnice. Odpověděly jen na málokterou otázku, na niž chtěla znát odpověď, mnohem víc se dozvěděla z tátových knih. Jediné, co škola Maju naučila opravdu dobře, bylo neklást otázky a nechávat si své myšlenky pro sebe.

Jaro – očištcová hora. (2020)

Babička často říkávala, že Majiny ruce v sobě ukrývají kouzlo. Když starou paní rozbolela hlava, což se stávalo často a ona se za to styděla, protože jakoukoli bolest považovala za slabost městských paniček, Maja jí přikládala dlaně na spánky a namožená ramena a babička tvrdila, že tlak v hlavě povoluje a odplouvá.

„Máš v dlaních léčivou sílu, Marie,“ opakovala se zavřenýma očima a Maja jí věřila.

A uvěřila také, že jejím osudem je ulevovat od bolesti lidem, kteří to potřebují, a rozhodla se stát se lékařkou. Byla překvapená, že rodiče nápad nepřijali s radostí, ale spíš s rozpaky. „Ještě o tom přemýšlej,“ říkali. „Na rozhodování máš spoustu času.“

Maja další čas nepotřebovala. Cožpak existuje lepší a užitečnější povolání než uzdravovat lidi a vracet je do života? „Ty sám jsi, tati, říkal, že můžu být vším, čím budu chtít, když se budu snažit,“ bránila svou volbu, ale táta jen odvrátil pohled, zavrtěl hlavou a vyšel z pokoje.

Podpory se Maje nedostalo ani ve škole. „Jestli chceš na medicínu, přihlas se nejdřív na střední zdravotnickou školu. Pro tebe to bude schůdnější cesta než gymnázium,“ řekla tehdy Maje výchovná poradkyně a nemusela vysvětlovat proč. Maja už věděla, co táta myslel tím, že být

nejlepší je její jediná šance. Být dcerou skladníka bylo naprosto v pořádku, ale být dcerou inženýra vyloučeného ze strany, který se stal skladníkem z nouze, znamenalo skvrnu v kádrovém posudku. A to nemohla ovlivnit ani třídní učitelka.

„Kdo ví, co bude za čtyři roky,“ utěšovala Maja nepřesvědčivě. „Po maturitě se přihlásíš na medicínu, a kdyby tě nepřijali, alespoň budeš mít uzavřené vzdělání. Z gymnázia bys nebyla nic.“

A tak Maja vystudovala střední zdravotnickou školu. Dala na radu třídní učitelky a udělala dobře, protože i na odbornou školu se dostala až na odvolání, přestože lepší vysvědčení už ani mít nemohla a zkoušky udělala bez potíží, z čehož se dalo snadno usoudit, že na výběrovou střední školu, za jakou byla gymnázia považována, by ji přijali jen stěží.

A pak se učitelčina slova naplnila a stalo se to, co všichni – kromě Maji – předpokládali, i když doufali v opak – Maja na medicínu přijata nebyla, a to na první ani na druhý pokus. Zdůvodnění rozhodnutí bylo prosté, a proto nenapadnutelné – nevyhověla stanoveným požadavkům. A protože tím požadavkem byli rodiče s neposkvrněnou minulostí, nemohla s tím nic dělat, a nezbylo tedy než smířit se s myšlenkou, že místo zdravotní sestry v nemocnici, které doposud brala jako prozatímní, je zřejmě jejím osudem.

Novoluní. (2020)

V tu chvíli byl Majin pytlíček důvěry v život už skoro prázdný. Snažila se najít útěchu v myšlence, že pomáhá lidem a její léčivé dlaně najdou upotřebení, přestože času na utěšování pacientů a chlácholivá slova bývalo na interně pomálu. Přesvědčovala samu sebe, že pracovat, mít rád svou rodinu a chovat se k lidem slušně ke šťastnému životu stačí, ale pak přišel listopad osmdesát devět a Maja škvírou ve dveřích zahlédla takový svět, po kterém kdysi toužila.

Ale během jediné noci se dveře zabouchly, vojáci otočili klíčem na dva západy a zahodili ho do hluboké studny. Majina víra v dobro a spravedlnost umřela. Ležela spolu s ní na podlaze cely a uvolnila místo zahořklosti, nedůvěře a neustálému strachu z budoucnosti.

Tíha života jí stáhla koutky úst do zatrpklého výrazu, usadila se na ramenou a rozlila se po hrudi. Chtěla pohltnout i ten malý kousek naděje, který jí zbyl, ale Maja se na poslední chvíli vzepřela a rozhodla se ubránit si ji.

Posedávala na podlaze nebo ležela na pryčně v přeplněné cele, snažila se dýchat jen mělce, aby zmírnila bolest v naražené hrudi, zavírala oči před světlem, které strážní nechávali svítit celou noc, a představovala si, jaké by to bylo, kdyby zase byla malá. Dveře by se otevřely, babička by zhasla tu proklatou žárovku, na čelo by jí udělala křížek a řekla jí, že se nemusí bát, protože je v rukou Božích.

(Ukázka z připravovaného románu)

Alena Mornštajnová (57)

Narodila se ve Valašském Meziříčí, na Ostravské univerzitě vystudovala angličtinu a češtinu, žije jako lektorka anglického jazyka, překladatelka beletrie a velmi úspěšná spisovatelka. Debutovala v roce 2013 románem *Slepá mapa*, ve kterém zpracovala historii jedné rodiny během tří generací usazování se v severočeském pohraničí, kam se nastěhovala po poválečném odsunu českých Němců. Následující román *Hotýlek* (2015) vyprávěl o jednom hodinovém hotelu v průběhu 20. století, další rodinný román *Hana* (2017) vycházel ze skutečných událostí a vysloužil jí zaslouženou nálepku „autorka bestsellerů“. V loňské knize *Tiché roky* poprvé uhnula od velkého historického tématu a sepsala příběh intimního rodinného dramatu. Všechny publikace vydal Host, kde také vyjde román, ze kterého zde publikujeme ukázkou.

Autor: Alena Mornštajnová

Zdroj: <https://www.respekt.cz/tydenik/2020/52/listopad>